

Η εκκοσμίκευση στην θεολογία (Μητροπολίτης Ναυπάκτου & Αγ. Βλασίου Ιερόθεος)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : Μαρτίου 17, 2016

Ο όρος «**έκκοσμίκευση**» χρησιμοποιείται, ιδιαίτέρως τόν τελευταίο καιρό, πολύ συχνά, αλλά ο κάθε ένας χρησιμοποιεί τόν όρο αυτό, για να κατηγορήσει κάποια θεολογική έκφραση, πού χρησιμοποιείται από κάποιον άλλον, μέ τόν όποιον διαφωνεί. Στήν ουσία, χρησιμοποιεί τόν όρο αυτό, για να εξάρει τήν δική του θεολογία, τήν όποία συνήθως θεωρεί ως αυθεντική. Βεβαίως, ο όρος «έκκοσμίκευση», για τήν θεολογία, χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει τήν δυτική θεολογία (σχολαστική και προτεσταντική), ή όποία αποδεσμεύτηκε από τήν νηπτική - ήσυχαστική παράδοση τών Πατέρων τής Έκκλησίας, μέ αποτέλεσμα να ταυτισθεί είτε μέ τόν στοχασμό - λογοκρατία είτε μέ τόν ήθικισμό - ήθικοκρατία.

Αυτό, κατ' επέκταση, σημαίνει ότι, όταν μερικοί Όρθόδοξοι θεολόγοι προσπαθοῦν να θεολογοῦν μέ τίς προϋποθέσεις και τά δεδομένα τής δυτικής θεολογίας, και στήν πραγματικότητα αποδεσμεύονται από τήν ήσυχαστική παράδοση, πού είναι ο όρθόδοξος τρόπος του θεολογεῖν, τότε ζοῦν τήν έκκοσμίκευση σε ὅλο το βάθος της.

Έπομένως, οί θεολόγοι μέ δυτικές ἐπιρροές και ἐπιδράσεις ἐκφράζουν τήν ἐκκοσμικευμένη θεολογία.

Έπανειλημμένως ἔχω ὑπογραμμίσει ότι ἡ θεολογία τής Έκκλησίας - ὅπως τήν ἐξέφρασαν ὅλοι σχεδόν οί θεούμενοι ἅγιοι Πατέρες (ιδιαιτέρως ἐδῶ ἔχω ὑπ' ὄψη μου τόν ἅγιο Διονύσιο τόν Ἄρεοπαγίτη, τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Θεολόγο, τόν ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης, τόν ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητή, τόν ἅγιο Συμεών τόν Νέο Θεολόγο, τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ, τόν ἅγιο Μάρκο τόν Εὐγενικό, τόν ἅγιο Νικόδημο τόν Ἄγιορείτη, μέχρι τούς ἡσυχαστές Πατέρες τής ἐποχῆς μας), πού εἶναι οί ἀπλανεῖς διδάσκαλοι τής Έκκλησίας, κάνει λόγο για τίς βαθμίδες τής πνευματικῆς ζωῆς, πού εἶναι ἡ κάθαρση, ὁ φωτισμός και ἡ θέωση. Γι' αὐτό τόν λόγο εἶχε δίκαιο ὁ ἀείμνηστος π. Ἰωάννης Ρωμανίδης, βαθύς γνώστης τής Πατερικῆς θεολογίας, πού ἐπέμενε πολύ στόν τονισμό τών βαθμίδων τής πνευματικῆς τελειότητας, οί ὁποῖες στήν πραγματικότητα εἶναι ἡ προοδευτική μέθεξη τής Χάριτος του Θεοῦ, ἄλλοτε ὡς καθαρική, ἄλλοτε ὡς φωτιστική και ἄλλοτε ὡς θεοποιός.

Γιά να δείξω, τί εἶναι ἡ ὀρθόδοξη θεολογία, ποιός εἶναι ὁ Ὄρθόδοξος θεολόγος και, τελικά, τί εἶναι ἡ ἐκκοσμίκευση τής θεολογίας, θά θίξω στήν συνέχεια τά βασικά σημεῖα ἑνός σημαντικοῦ και πολύ καθοριστικοῦ βιβλίου τόσο για τήν ὀρθόδοξη θεολογία, ὅσο και για τό γενικότερο ἥθος και τήν ζωή τής Έκκλησίας.

Πρόκειται για τό βιβλίο τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης, πού ἐπιγράφεται: «Εἰς τόν βίον Μωϋσέως». Σέ μιά ἐποχή, στήν ὁποία ἐπικρατεῖ μεγάλη θεολογική σύγχυση, βιβλία σάν καί αὐτό εἶναι καθοριστικά καί πολύτιμα, γιατί νοηματοδοτοῦν τήν ὑπαρξή μας καί προσανατολίζουν τήν ἐκκλησιαστική μας πορεία.

ΑΛΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΨΕΥΔΟΣ

Σέ κάποιο σημεῖο τοῦ κειμένου του, **ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης**, ἀναφερόμενος στήν Θεοφάνια πού εἶχε ὁ Μωυσῆς στήν βάτο, κάνει λόγο γιά τήν ἀλήθεια καί τό ψεῦδος. Αὐτό εἶναι σημαντικό καί θίγεται ἐδῶ, γιατί θά μᾶς βοηθήσει νά δοῦμε στήν συνέχεια, τί εἶναι ἡ ὀρθόδοξη θεολογία καί πῶς ξεχωρίζεται ἀπό τήν πλάνη.

Ἡ ἀλήθεια δέν εἶναι κάτι ἀφηρημένο καί ἀνυπόστατο, δέν ἔχει σχέση μέ τό μή ὄν καί μάλιστα μέ τήν φανταστική ἰδέα περί τοῦ μή ὄντως, ἀλλά εἶναι ἡ γνώση καί ἐπίγνωση τοῦ ὑπαρκτοῦ. «*Ἡ γάρ τοῦ ὄντως ἐπίγνωσις τῆς περί τό μή ὄν ὑπολήψεως καθάρσιων γίνεται*». Ὅταν βλέπει κανεῖς κάτι ὑπαρκτό, ἀμέσως ἀντιλαμβάνεται ἐκ πείρας τό ψεῦδος τοῦ φανταστικοῦ, πού στήν πραγματικότητα εἶναι το μή ὄν, πού καί αὐτό τό λεγόμενο μή ὄν δέν εἶναι ὑπαρκτό, ἀλλά ἀντικείμενο τῆς φαντασίας.

Ὅρίζοντας ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης τήν ἀλήθεια λέγει ὅτι, ἡ ἀλήθεια εἶναι «*τὸ μή διαψευσθῆναι τῆς τοῦ ὄντος κατανοήσεως*», καθώς ἐπίσης «*ἀλήθεια ἡ τοῦ ὄντως ὄντος ἀσφαλῆς κατανόησις*». Ἀντίθετα, τό ψεῦδος εἶναι μιά φαντα-σία τοῦ μή ὄντος, πού δημιουργεῖται στό νοῦ τοῦ ἀνθρώπου. «*Ψεῦδος γάρ ἐστι φαντασία τις περί τό μή ὄν ἐγγινομένη τῇ διανοίᾳ, ὡς ὑφεστῶτος τοῦ μή ὑπάρχοντος*».

Αὐτός ὁ ὀρισμός τῆς ἀληθείας καί τοῦ ψεύδους εἶναι σημαντικώτατος, γιατί δείχνει ἀκριβῶς καί τί εἶναι ἡ ὀρθόδοξη θεολογία, πού συνδέεται μέ τήν ἀλήθεια. Ἀλήθεια εἶναι τό ὄν, τό ὑπάρχον, ὁ Θεός, πού φανερώνεται στούς κεκαθαμένους κατά τήν καρδιά, ἐνῶ τό ψεῦδος εἶναι το μή ὄν, εἶναι τό ἀνυπόστατο, τό φαντασιῶδες. Ὅταν κανεῖς πλάσει τό ὄν, τόν Θεό μέ τήν φαντασία του, δηλαδή ὅταν κανεῖς στοχάζεται γιά τόν Θεό, χρησιμοποιώντας λογικές προτάσεις, ἀναμειγμένες μέ τό φαντασιῶδες τῆς πεπτωκυίας φύσεώς του, τότε ζεῖ μέσα σέ ἕνα ὑπαρξιακό ψεῦδος. Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τόν λόγο καί οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας θεωροῦν ὅτι οἱ αἰρετικοί, πού θεολογοῦν μέ τήν φαντασία καί τόν στοχασμό, βρίσκονται μέσα στό ὑπαρξιακό ψεῦδος.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, χρησιμοποιώντας τό παράδειγμα τοῦ κατόπτρου - καθρέπτη, λέγει ὅτι, ὅταν κανεῖς ἀποφεύγει τήν κακία καί ἀπαλλάσσεται ἀπό τά δολώματα τοῦ κακοῦ καί βάζει στήν ψυχή του ἕνα κάτοπτρο, τότε στό καθάρó κάτοπτρο τῆς ψυχῆς του ἀποκαλύπτονται ἀπό τόν Θεό οἱ εἰκόνες καί τά ἀποτυπώματα τῆς ἀρετῆς. Ἔτσι, ἀντιλαμβανόμαστε ὅτι ἡ θεολογία εἶναι ἀποκάλυψη τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ στήν καθάρη καρδιά τοῦ ἀνθρώπου. Ὅτι ἔχει σχέση μέ τό

φανταστικό και την λογική, και είναι αποκεκομμένο από την ὀρθόδοξη ἀσκητική μέθοδο, διά της οποίας καθαρίζεται τό κάτοπτρο της καρδίας, είναι ψευδές και ἀνυπόστατο, ὅποτε ὁ στοχαζόμενος βρίσκεται μέσα στά πλαίσια της εἰδωλολατρίας, δέν θεολογεῖ γιά τόν Ὄντα (τόν Θεό), ἀλλά γιά κάποιο ἀνύπαρκτο ὄν πού εἶναι προῖόν της φαντασίας καί τοῦ στοχασμοῦ.

ΚΟΣΜΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Εἶναι γνωστό ἀπό τήν Παλαιά Διαθήκη ὅτι ὁ Μωυσῆς μεγάλωσε μέσα στά ἀνάκτορα τοῦ Φαραώ, υἱοθετήθηκε ἀπό τήν κόρη τοῦ Φαραώ καί ἔλαβε κοσμική μόρφωση, τήν ὁποία ὅμως ἐγκατέλειψε, γιά νά ὀδηγήσει τόν Ἰσραηλιτικό λαό στήν γῆ της ἐπαγγελίας. Αὐτήν τήν ἱστορία τοῦ Μωϋσῆ προσαρμόζει στήν ἐν Χριστῷ ζωή ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, καί κυρίως τήν μεταφέρει στόν τρόπο της ὀρθοδόξου θεολογίας.

Κατά τήν Ἁγία Γραφή, ὁ Μωυσῆς, ἐνῶ ἦταν υἱοθετημένος ἀπό τήν θυγατέρα τοῦ Φαραώ, ἐν τούτοις ἀρνήθηκε νά θηλάζει ἀπό ἀλλόφυλη γυναίκα καί, κατά τήν πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ἀνατράφηκε μέ τό γάλα της φυσικῆς του μητέρας. Συγχρόνως, ἐνῶ ἀνατράφηκε μέ τήν ἔξωθεν παιδεία, πού ὅλοι θά ζήλευαν, ἐν τούτοις ἐγκατέλειψε ἐκεῖνη τήν ψεύτικη μητέρα του καί ἐπέστρεψε στήν φυσική του μητέρα καί στούς ὁμοφύλους του.

Στό πρόσωπο της θυγατρὸς τοῦ Φαραώ, ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης βλέπει τήν ἔξωθεν φιλοσοφία, ἡ ὁποία προσπαθεῖ νά υἱοθετήσῃ τόν νέο καί νά γίνῃ μητέρα του. Ὅμως, αὐτή ἡ μητέρα ἐξ υἱοθεσίας εἶναι *«ἄγονός τε καί στεῖρα»*. Ἡ ἔξωθεν παιδεία εἶναι ἄγονη, *«αἰεὶ ὠδίνουσα καί μηδέποτε ζωογονοῦσα τῷ τόκῳ»*. Δέν ὑπάρχει κανένας καρπὸς τῶν πολυχρονίων ὀδυνῶν καί, βεβαίως, ἐκεῖνοι πού μορφώνονται μέ τήν παιδεία αὐτή, ἀποβάλλονται πρὶν φθάσουν στό φῶς της θεογνωσίας. Καί μάλιστα, ὅπως γράφει, ἐκεῖνος πού θά ἀνεβεῖ στό ὕψος της θεογνωσίας καί θά δεῖ τόν Θεό, ὅπως ἐγίνε μέ τόν Μωϋσῆ, θά ἀρνηθεῖ νά ὀνομάζεται παιδί της κατά τήν φύση ἀγόνου παιδείας.

Ὁ Μωυσῆς, ὅσο ζοῦσε στά ἀνάκτορα, τρεφόταν ἀπό τό γάλα της φυσικῆς του μητέρας. Αὐτό σημαίνει ὅτι, ὅσοι κατά τόν καιρό της παιδεύσεώς μας, λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, διδασκόμαστε στούς ἔξωθεν λόγους, δηλαδή τήν φιλοσοφία καί τήν ἐν γένει παιδεία, δέν πρέπει νά ἀποχωριζόμαστε *«τοῦ ὑποτρέφοντος ἡμᾶς της Ἐκκλησίας γάλακτος»*. Ἀλλά, καί κατά τόν καιρό πού ἀσχολούμαστε μέ τήν ἔξωθεν παιδεία, θά πρέπει νά ἐλέγχουμε τούς διδασκάλους, γιά νά μὴν κάνουμε πονηρὰ χρήση της παιδεύσεως. Ὅ,τι πληροφορεῖται κανεὶς ἀπό τήν ἔξωθεν παιδεία, σοφία καί φιλοσοφία, θά πρέπει νά τό περιτέμνει. Ἡ ἠθική καί ἡ φυσική φιλοσοφία θά μπορούσε νά γίνῃ σύζυγος, φίλος καί μέτοχος τοῦ ὑψηλότερου βίου, ἂν βεβαίως τά γεννήματά της δέν εἶχαν κάποιο μίasma τοῦ ἀλλοφύλου. Ἐάν δέν ἀφαιρεθεῖ κάθε ἐπιβλαβές καί ἀκάθαρτο, τότε ὁ ἄγγελος, πού τούς συναντᾷ, φέρνει τόν φόβο τοῦ

θανάτου. Καί σημειώνει ο Άγιος Γρηγόριος Νύσσης ότι, στά μαθήματα τῆς φιλόσοφης γεννήσεως ὑπάρχει κάτι «*σαρκῶδές τε καί ἀκρόβυστον, οὗ περιαιρεθέντος τῆς Ἰσραηλιτικῆς εὐγενείας ἐστί τό λειπόμενον*».

Μέ αὐτές τίς σωστές προϋποθέσεις μπορεῖ κανεῖς νά μορφωθεῖ καί ἔτσι μπορεῖ ἡ ἔξωθεν παίδευση νά βοηθήσει στήν διατύπωση τῆς ἀληθείας, πού προέρχεται ἐξ ἀποκαλύψεως. Δηλαδή, ἡ κοσμική αὐτή σοφία δέν βοηθᾷ τόν ἄνθρωπο νά βρεῖ τόν Θεό, ἀλλά ἡ ὄραση τοῦ Θεοῦ, πού εἶναι ἡ πραγματική θεο-λογία, μπορεῖ νά διατυπωθεῖ μέ τήν χρησιμοποίηση τῆς κοσμικῆς σοφίας. Γράφει ὅτι τήν ἠθική, τήν φυσική, τήν γεωμετρία, τήν ἀστρονομία καί τήν λογική πραγματεία, πού σπουδάζει κανεῖς ἔξω ἀπό τήν Ἐκκλησία, θά πρέπει νά τίς ἀφιερῶσει στόν Θεό καί νά τίς χρησιμοποιήσει, ὅπως ἔκανε καί ὁ Μέγας Βασίλειος, γιά νά κατασκευάσει τήν ἀληθινή σκηνή τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀπό ὅσα λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, φαίνεται ὅτι ἡ ὀρθόδοξη θεολογία διακρίνεται σαφῶς ἀπό τήν κοσμική παίδευση, ἀφοῦ ἡ πρώτη εἶναι ἀποκάλυψη, ὅπως θά τό δοῦμε καί πῶς κάτω, ἐνῶ ἡ φιλοσοφία καί ἡ ἔξωθεν παι-δεῖα εἶναι ἄγονη καί στείρα. Ἐπίσης φαίνεται ὅτι γίνεται μιά διάκριση μεταξύ τῆς φιλοσοφίας καί τῆς ἄλλης παιδεύσεως, ὅπως τῶν μαθηματικῶν, τῆς φυσικῆς, τῆς ἀστρονομίας. Ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά χρησιμοποιήσει τήν κοσμική παιδεία ὡς ἕνα βαθμό, ἀφοῦ τήν καθαρῶς ἀπό διάφορα περιττώματα, καί κυρίως μπορεῖ νά τήν χρησιμοποιήσει στήν διατύπωση τῶν ἀποκαλυφθεισῶν ἀληθειῶν. Καί αὐτά εἶναι σημαντικά, γιατί λέγονται ἀπό τόν ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης, πού εἶχε μιά λιπαρά γνώση τῆς κοσμικῆς σοφίας (ἦταν πολύ μορφωμένος) καί τῆς φιλοσοφίας τῆς ἐποχῆς του. Ἐπομένως, ἡ ἐπί ἴσοις ὅροις ἀνάμειξη τῆς φιλοσοφίας καί τῆς θεολογίας δημιουργεῖ τεράστια προβλήματα, ἀλλά συνιστᾷ καί ἔκπτωση ἀπό τήν Ὄρθοδοξία καί τήν ἀλήθεια.

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Τά ὅσα ἀναλύει ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης ὑποδεικνύουν τήν φυσική κατάσταση, ὅπως διαγράφεται ἀπό τήν διδασκαλία καί τήν ζωή τῆς Ἐκκλησίας. Ὅμως, τά πράγματα δέν ἀκολουθοῦν πάντοτε τήν ἴδια πορεία.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης λέγει ὅτι ὁ κανόνας, μέ τόν ὅποιο διοικεῖται ἡ Ἐκκλησία, εἶναι νά ἀνεβαίνει ὁ Μωυσῆς κάθε ἐποχῆς στό ὄρος τῆς θεοπτίας καί, στήν συνέχεια, αὐτός νά μεταδίδει τό δόγμα στόν λαό, τό ὅποιο ὁ ἴδιος πληροφορήθηκε ἀπό τήν οὐράνια διδασκαλία, τήν προσωπική του θέωση, τήν μέθεξη τῆς θεοποιῶς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ. Δηλαδή, ὁ κανόνας εἶναι νά μήν εἰσωθοῦνται ὅλοι στήν κατανόηση τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, ἀλλά νά κάνουν ὑπακοή στόν θεοῦ-μενο, σέ αὐτόν πού μύηθηκε στά θεῖα. Γράφει: «*Ἐπιλέξαντας ἐξ ἑαυτῶν τόν χωρῆσαι τά θεῖα δυνάμενον, ἐκείνῳ τήν ἀκοήν εὐγνωμόνως ὑπέχειν, πιστόν ἡγουμένους ἅπαν, ὅτιπερ ἄν παρά τοῦ τά θεῖα μνηθέντος ἀκούσωσιν*». Καί αὐτό λέγεται ἀπό τήν ἄποψη ὅτι ἡ θεολογία δέν εἶναι εὐκόλο πράγμα καί δέν εἶναι γιά ὅλους.

Ἐπισημαίνει ὅμως ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης ὅτι, αὐτός ὁ βασικός κανόνας τῆς Ἐκκλησίας δέν ἐτηρεῖτο στήν ἐποχή του σέ πολλές ἐκκλησίες. *«Τοῦτο δέ οὐκ ἔστι νῦν ἐν ταῖς πολλαῖς τῶν ἐκκλησιῶν φυλασσόμενον»*. Καί ἐξηγεῖ, στήν συνέ-χεια, ὅτι μερικοί πού ἔχουν ἀνάγκη νά καθαροῦν, ἀφοῦ ἀκόμη εἶναι ἄπλυτοι καί ζοῦν μέ κατασπιλωμένη περιβολή ζωῆς, προβάλλοντας τήν ἄλογη αἴσθηση, πού εἶναι οἱ δερμάτινοι χιτῶνες, ἐπιχειροῦν μέ θράσος τήν ἄνοδο στό ὄρος τῆς θεολογίας. Στήν κατηγορία αὐτή συγκαταλέγονται οἱ αἰρετικοί, οἱ ὅποιοι θεολογοῦν μέ τήν ἀκάθαρτη λογική τους καί, κατά αὐτόν τόν τρόπον, λιθοβολοῦνται ἀπό τούς ἴδιους τους τούς λογισμούς. Γιατί, *«αἱ αἰρετικάί ὑπολήψεις λίθοι τινές ἀτεχνῶς εἰσιν αὐτόν τόν εὐρετήν τῶν πονηρῶν δογμάτων καταφονεύοντες»*.

Ἀπό ὅλη τήν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης φαίνεται καθαρά ὅτι, ὅταν σέ μιά Ἐκκλησία ὑπάρχουν θεόπτες θεολόγοι, τότε δέν εὐδοκίμοῦν οἱ αἱρέσεις καί δέν ἔχουν πέραση οἱ αἰρετικοί, γιατί τότε οἱ Χριστιανοί καθοδηγοῦνται ἀπλανῶς νά διακρίνουν τήν πλάνη ἀπό τήν ἀλήθεια, τό κτιστό ἀπό τό ἄκτιστο. Τό πρόβλημα τίθεται ὅταν οἱ ἡγέτες τῶν Ἐκκλησιῶν δέν ἔχουν αὐτήν τήν ὑπαρξιακή θεολογία, ἀλλά στοχάζονται γύρω ἀπό τά θεῖα, ὅποτε οἱ αἰρετικές ιδέες λυμαίνονται τήν ἐκκλησιαστική ζωή, ἀφοῦ αὐτοί οἱ ποιμένες δέν μποροῦν νά διακρίνουν τίς ἄκτιστες ἐνέργειες ἀπό τίς κτιστές ἐνέργειες, δηλαδή τίς ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ ἀπό τίς ἐνέργειες τοῦ διαβόλου. Γνωρίζουμε δέ ὅτι ἡ σύγ-χυση μεταξύ των ἐνεργειῶν αὐτῶν εἶναι ἡ αἰτία τῆς πλάνης καί τῶν αἱρέσεων, εἶναι δεῖγμα ἀπουσίας αὐθεντικοῦ θεολογικοῦ λόγου, καθῶς ἐπίσης δείχνει τήν ἀπουσία θεολόγου θεόπτου πνευματικοῦ πατρός.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Στό τέλος τοῦ κειμένου αὐτοῦ ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης ἐπανέρχεται στό ἀρχικό ἐρώτημα, γιά τό τί εἶναι τελειότης. Γράφει ὅτι: *«Τῆς ὑψηλῆς πολιτείας (τοῦ βίου) τέλος τό κληθῆναι οἰκέτην Θεοῦ»*. Ὁ Μωυσῆς ἀποτελεῖ πρότυπο βίου, γιατί πραγματικά ὁ Μωυσῆς ἀνέβηκε *«πρός τόν ἀκρότατον τῆς τελειότητος ὄρον»*. Κατά συνέπεια, **ἡ τελειότητα τῆς ἐνάρετης πολιτείας εἶναι νά γνωσθεῖ ὁ ἄνθρωπος ἀπό τόν Θεό καί νά γίνει φίλος του. Τελειότητα εἶναι νά μὴν ἀποφεύγουμε τήν ἁμαρτία ἀπό τόν φόβο τῆς τιμωρίας, οὔτε νά πράττουμε τό ἀγαθό ἀπό τήν προσδοκώμενη ἀμοιβή, ἀλλά νά θεωροῦμε ὡς φοβερό τὸ νά ἐκπέσουμε ἀπό τήν φιλία τοῦ Θεοῦ καί νά κρίνουμε ὡς ἀγαθό καί ποθητό τὸ νά γίνουμε φίλοι τοῦ Θεοῦ.**

Ἐνας τέτοιος φίλος τοῦ Θεοῦ ἀποδείχθηκε ὁ Μωυσῆς, καί ὡς φίλος τοῦ Θεοῦ ἀπέκτησε τήν γνώση τοῦ Θεοῦ καί, βεβαίως, ἀποδείχθηκε ἀληθινός θεολόγος καί ἀπλανῆς διδάσκαλος τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ.

Ἡ ἀνάλυση, πού κάνει ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης στόν «Βίο τοῦ Μωϋσέως», δείχνει καθαρά τί εἶναι ἡ ὀρθόδοξη θεολογία, ποίος εἶναι ὁ πραγματικός θεολόγος, καί ποῖο

είναι τό ἔργο του. Κατ' ἐπέκταση, δείχνει σέ τί συνίσταται ἡ ἐκκοσμίκευση στήν θεολογία.

Ἐκκοσμικευμένος θεολόγος εἶναι ἐκεῖνος, πού δέν εἶναι θεοπτης ἢ τουλάχιστον δέν ἀκολουθεῖ τούς θεουμένους Ἁγίους, ἀλλά ἀναμειγνύει τούς στοχασμούς του καί τίς φαντασίες του μέ τά δόγματα τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκκοσμικευμένος θεολόγος εἶναι ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου ἡ θεολογία δέν εἶναι ἀπόρροια τῆς καθάρσεως, τοῦ φωτισμοῦ καί τῆς θεώσεως, ἀλλά εἶναι προϊόν τοῦ στοχασμοῦ καί τῆς φαντασίας, πράγμα πού εἶναι τό χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς σχολαστικῆς θεολογίας. Πέρα ἀπό τήν θεωρία τοῦ ὄντος, τοῦ ὁποίου μετέχει κανεῖς ἀκολουθώντας τήν ὀρθόδοξη μεθοδολογία τῆς καθάρσεως, ὅπως περιγράφεται στόν «Βίο τοῦ Μωϋσέως» καί ὅπως ἀναλύεται ἀπό τόν ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης, ὑπάρχει ἡ πλάνη, γιατί τό μή ὄν εἶναι στήν πραγματικότητα ἀνύπαρκτο, εἶναι ἀποκύημα τῆς φαντασίας καί τοῦ στοχασμοῦ.

Καί ἐκκοσμικευμένος Χριστιανός εἶναι ἐκεῖνος, πού δέν ἀκολουθεῖ θεόπτες θεολόγους ἢ ποιμένες, πού δέχονται τούς θεόπτες πατέρες, καί δέν προσανατολίζεται πρός τήν θεοπτία, ἀλλά ἀκολουθεῖ ἄρρωστους πνευματικά ποιμένες, οἱ ὁποῖοι διακατέχονται ἢ ἀπό μιά σχολαστική θεολογία ἢ ἀπό μιά προτεσταντική ἠθικολογία ἢ ἀπό μιά θεολογία τῶν παθῶν τους. Τέτοιοι ποιμένες καθοδηγοῦν τά πνευματικά τους παιδιά μέ τίς ἀπόψεις τῆς φιλοσοφίας, τῆς ἀνθρωποκεντρικῆς ἠθικολογίας, τῆς ψυχολογίας, καί ὄχι μέ τούς καρπούς τῆς ἐμπειρίας καί τήν διδασκαλία τῶν θεοπτῶν Ἁγίων.

Τελικά, πιστεύω ἀπόλυτα, ὅτι ἡ ἐκκοσμίκευση εἶναι ἡ παραθεώρηση τῆς ἡσυχαστικῆς - νηπτικῆς παραδόσεως, πού εἶναι ἡ ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά τήν βίωση τῆς ἀληθινῆς θεολογίας, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ὑπαρξιακή - ἐμπειρική γνώση τοῦ Θεοῦ, δηλαδή ἡ θεοπτία. Κάθε θεολογία, πού συνδέεται μέ τόν στοχασμό καί τήν φαντασία, καί ἀπομακρύνεται ἀπό τήν ἐμπειρία τῶν Ἁγίων, εἶναι ἐκκοσμικευμένη θεολογία, εἶναι θεολογία περί τοῦ μή ὄντος, εἶναι θεολογία τῆς φαντασίας καί τῶν φαντασμάτων, τῆς αἰσθήσεως καί τῶν αἰσθητῶν, εἶναι ἄρρωστη θεολογία. Κάθε θεολογία, πού δέν ἀσχολεῖται μέ τόν τρόπο, τόν ὅποιον πρέπει κανεῖς νά μετέλθει γιά νά καθαρισθεῖ ἀπό τά πάθη καί νά φθάσει στήν προσωπική κοινωνία καί γνώση τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἐκκοσμικευμένη θεολογία. Κάθε θεολογία, πού βρίσκεται ἔξω ἀπό ὅσα περιγράφει στόν «Βίο τοῦ Μωϋσέως» ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, δέν εἶναι ἐκκλησιαστική. Κάθε θεολογία, πού μπορεῖ νά ἀποκληθεῖ ὠραιολογία, γιατί ἐγκλείεται σέ ὠραῖες λέξεις καί ἔξυπνους στοχασμούς καί κινεῖται ἔξω ἀπό τά πλαίσια τῆς ἡσυχαστικῆς

παραδόσεως, είναι πράγματι έκκοσμικευμένη θεολογία.

Καί μία τέτοια έκκοσμικευμένη θεολογία, πού ἀρκεῖται σέ στοχαστικές, αἰσθητικές, ἀκόμη καί ἐπιστημονικές ἀναλύσεις, δέν ὀδηγεῖ τούς ἀνθρώπους στήν ὑπαρξιακή ἐλευθερία καί τήν προσωπική γνώση τοῦ Θεοῦ, καί γιά αὐτό, παρά τήν ἐκτίμηση πού ἐνδεχομένως μπορεῖ νά ἔχουν οἱ κοσμικοί ἄνθρωποι γιά μία τέτοια κοσμική θεολογία, αὐτή εἶναι μία πληγή γιά τήν ἐκκλησιαστική ζωή.

(Πηγή: Περιοδικό "ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ, ἀρ. 74, Φθινόπωρο 2004)